

ETELÄ-SAVON MAAKUNTAOHJELMAN 2026-2029 YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTISUUNNITELMA

Sisältö

1	Maakuntaohjelma ja sen laadintaprosessi.....	2
2	Älykkään erikoistumisen strategia	4
3	Ympäristövaikutusten arvioiminen.....	5
4	Osallistuminen ja vuorovaikutus	7
5	Seuranta	7
6	Aikataulu	8
7	Lisätietoja ja yhteystiedot	9

1 Maakuntaohjelma ja sen laadintaprosessi

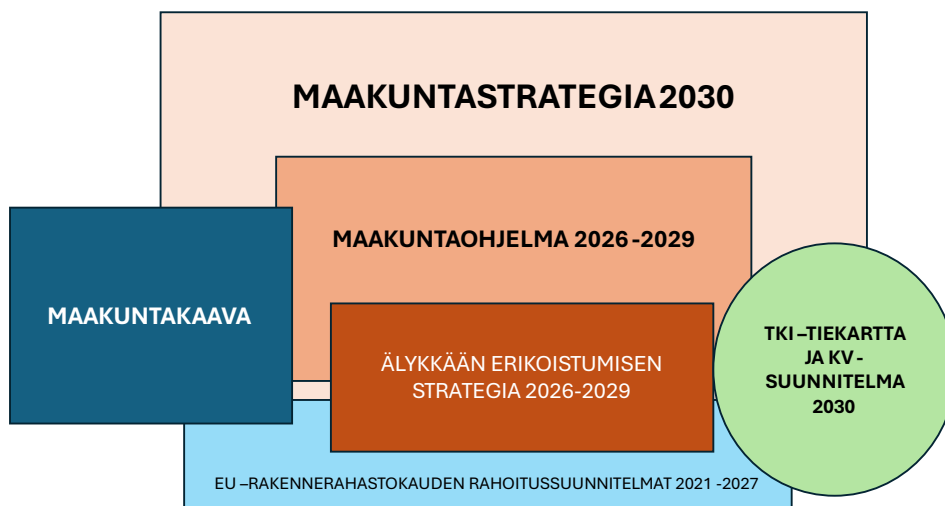
Maakuntaohjelma on nelivuotiskausittain laadittava ohjelma, joka maakuntastrategian linjauksiin pohjautuen ohjaa ja yhteen sovittaa aluekehitystyötä. Työ- ja elinkeinoministeriö on 11.9.2024 päivättyllä ohjekirjeellä pyytänyt maakuntien liittoja valmisteleman maakuntaohjelmat vuosille 2026-2029 laajassa sidosryhmäyhteistyössä.

Maakuntaohjelmassa myös kuvataan kansallisen ja EU-politiikan yhteen sovittaminen ja työnjako maakuntatasolla. Osallistavassa prosessissa valmistettava maakuntaohjelma sisältää alueen mahdollisuuksiin ja tarpeisiin, kulttuuriin ja muihin erityispiirteisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet ja kuvauksen keskeisistä toimenpiteistä niiden saavuttamiseksi. Maakuntaohjelman valmistelun yhteydessä päivitetään myös Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategia (ÄES). Päivitetty ÄES liitetään osaksi maakuntaohjelman kokonaisuutta.

Maakuntavaltuusto hyväksyi päivitetyn Etelä-Savo 2030 - maakuntastrategian 25.11.2020. Maakuntastrategia linjaa kehittämisen kärjet ja niille asetetut pitkän aikavälin tavoitteet vuoteen 2030. Kolme kärkeä – METSÄ, RUOKA, VESI – ovat elementit, joihin perustuvaan yritystoimintaan ja osaamiseen aluetalouden kasvupotentiaali nojaa tulevaisuudessa Etelä-Savossa. Valinnat kytkeytyvät Etelä-Savon luontaisiin vahvuuksiin.

Maakuntastrategian valinnat konkretisoidaan toimenpiteiksi nyt laadittavassa Etelä-Savon maakuntaohjelmassa ja Älykkään erikoistumisen strategiassa. Prosessin aikana on mahdollista myös tarvittaessa päivittää Etelä-Savon pitkän aikavälin maakuntastrategiaa.

Maakuntaohjelma osana maakunnan suunnittelutehtäviä

Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueiden, valtion aluehallinnon, korkeakoulujen ja oppilaitosten, tutkimuslaitosten, järjestöjen sekä maakunnan asukkaiden ja yritysten kanssa. Maakuntaohjelma laaditaan kunnanvaltuuston toimikausittain

neljäksi vuodeksi. Maakuntaohjelman hyväksyy maakunnan liiton ylin päättävä toimielin, maakuntavaltuusto loppuvuodesta 2025.

Maakuntaohjelman laadinnassa tulee ottaa huomioon hallituksen keväällä 2024 antama päätös aluekehittämisen painopisteistä. Aluekehittämisen painopisteitä kaudelle 2024-2027 ovat:

- kestävä elinvoima ja investoinnit
- hyvinvoiva väestö ja yhteisöt
- vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto

Kaikkia painopisteitä yhdistävät kokonaisturvallisuus, kansainvälisyys sekä osaaminen ja sivistys. Maakuntaohjelmassa kuvataan, kuinka näitä painopisteitä toteutetaan alueen lähtökohdista. Maakuntaohjelmassa huomioidaan myös kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikan linjaukset ja ohjelmatyö sekä valtion ja kaupunkien sopimusyhteistyö. Maakuntaohjelma sovitaa yhteen kansallisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan tavoitteita ja toimenpiteitä maakunnassa.

Maakuntaohjelman valmistelua evästää syksyllä 2024 tehty nykyisen maakuntaohjelman (2022–2025) lakisääteinen ulkopuolinen arviointi. Arvioinnista saatiin palautetta ohjelman sisältöön ja laadintaprosessiin liittyen. Sidosryhmille tehdyn kyselyn mukaan ohjelman painopisteiden arvioitiin olevan yhä maakunnan tarpeisiin vastaavia ja kehitystä tukevia. Myös laadintaprosessia ja rahoituksen ohjaamista pidettiin toimivana. Uudistamistarpeeksi tunnistettiin tarve reagoida toimintaympäristön muutoksiin, joita ovat esimerkiksi muuttunut turvallisuus- ja rajatilanne sekä huoltovarmuuteen liittyvät kysymykset. Lisäksi maakunnassa tulisi kiinnittää jatkossakin huomiota osaavan työvoiman varmistamiseen, elinkeinon uudistamiseen, vihreään siirtymään, uusiutuviin energiaratkaisuihin, toimiviin hyvinvointipalveluihin sekä fyysiseen ja digitaaliseen saavutettavuuteen. Sidosryhmät toivoivat myös ohjelman vahvistavan maakuntahenkeä sekä kannustavan uudenlaisiin hankeavauksiin ja yhteistyökumppanuuksiin. Myös yrityslähtöisyyttä tulisi vahvistaa.

Ulkopuolisessa arvioinnista esille tulleet havainnot ja suositukset otetaan huomioon uuden ohjelman valmistelussa.

Maakuntaohjelmaa valmistellaan vuorovaikutteisessa kaikille avoimessa yhteistyöprosessissa. Osallistumiskynnystä helpotetaan hyödyntämällä aktiivisesti sähköisiä työkaluja. Prosessia ohjovat ja yhteen sovittavat valmistelun yhteistyöryhmä ja maakunnallinen SOVA-ryhmä.

Ohjelman sisältövalmistelu toteutetaan edeltävän ohjelmatyön tapaan työpajatyöskentelyn ja olemassa olevien yhteistyöverkoston pohjalta osallistavalla yhteistyömenettelyillä. Ohjelmasisältöä tuotetaan myös muissa maakuntaliiton työprosesseissa ja eri tarpeisiin kootuilla yhteistyöfoorumeilla. Liiton johdolla tehtävä maakunnallinen ennakointityö kytketään myös osaksi ohjelmavalmistelua.

Maakuntaohjelman laadinnassa hyödynnetään maakuntastrategian ja maakuntakaavan ohella myös mm. seuraavia ylimaakunnallisia ja maakunnallisia strategioita, ohjelmia, selvityksiä ja hankkeita sekä niiden päivittämisprosesseja:

- Itä- ja Pohjois-Suomen älykkään erikoistumisen strategia 2022–2027
- Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategia 2022–2027
- Etelä-Savon TKI-tiekartta 2030

- Etelä-Savon kansainvälistyssuunnitelma 2030
- Itä-Suomen liikennestrategia. 2023
- Itä-Suomen liikenneturvallisuussuunnitelma vuosille 2024-2030
- Etelä-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelma. Päivitetty 2024
- Vuoksen sekä Kymijoki-Suomenlahden vesienhoitosuunnitelmat vuosiksi 2022–2027 ja tekeillä olevat uudet vesienhoitosuunnitelmat vuosille 2028–2033
- Etelä-Savon ilmastotiekartta 2023–2035
- Etelä-Savon energiastrategia vuoteen 2035
- Etelä-Savon metsäohjelma 2026-2030
- Etelä-Savon matkailustrategia 2021–2025
- Etelä-Savon kulttuuristrategia 2022–2025
- Etelä-Savon alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma rahoituskaudelle 2023–2027
- Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelma 2020-2027

Lisäksi ohjelma kytkeytyy EU-ohjelmakauden ”Uusiutuva ja osaava Suomi 2021–2027” sekä CAP27- maatalousrahasto-ohjelmaan sekä uuden EU-ohjelmakauden valmisteluun.

2 Älykkään erikoistumisen strategia

Älykkäällä erikoistumisella tarkoitetaan alueen omien vahvuuksien tunnistamista ja niiden saattamista alueen kilpailueduksi. Älykkään erikoistumisen ydin on alueen innovaatiotoiminnan kärjissä ja näiden osaamisalojen ennakkoluulottomassa yhdistämisessä.

Suomessa älykkään erikoistumisen strategioiden valmistelu-, toimeenpano- ja arviointiprosesseja koordinoivat maakuntien liitot alueellaan. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kansallisen tason TKI-toiminnan ja älykkään erikoistumisen yhteensovituksesta. Etelä-Savon Älykkään erikoistumisen strategia on laadittu osana maakuntaohjelmaa 2022–2025. Prosessin keskiössä oli yritysten tarpeet ja toiveet tutkimus- ja kehittämistoimintaan Etelä-Savossa.

Etelä-Savon maakuntastrategian kärkiä ovat METSÄ, RUOKA, ja VESI. Nämä kärjet ovat myös maakunnan innovaatiokärjet. Älykkään erikoistumisen strategiassa on maakunnan vahvuuksiksi katsottu myös MATKAILU ja HYVINVOINTI. Älykkään erikoistumisen strategian painopisteet ovat maakunnan vahvoja erityisosaamisen alueita, joilla halutaan profiloitua niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Alueellisen innovaatiotoiminnan valintoja ja kehittämistä koskevat strategiset painopistevalinnat kytkeytyvät maakuntaohjelmatyöhön ja ovat sisällöltään maakuntaohjelmatyön ydintä. Etelä-Savon Älykkään erikoistumisen strategia päivitetään vuosille 2026–2029 ja liitetään osaksi maakuntaohjelmaa.

Ohjelman laadinnassa otetaan huomioon myös maakunnassa tehty klusterityö. Klusteri on saman toimialan yritysten, TKI-organisaatioiden ja toimijoiden yhteistyöverkosto, jossa kehitetään Etelä-Savon vahvuuksien ympärille uusia älykkäitä ja kestäviä tuotteita. Niillä luodaan kasvua ja kansainvälistymistä Etelä-Savoon. Tällä hetkellä on klustereita muodostunut tai muodostumassa kaikille Älykkään erikoistumisen strategian painopistealueille: metsä, ruoka, vesi, matkailu ja hyvinvointi.

3 Ympäristövaikutusten arvioiminen

Maakuntaohjelman laadintaan sovelletaan lakia ja asetusta viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista eli ns. SOVA-lakia (200/2005). Lain mukaan viranomaisella on velvollisuus selvittää ja arvioida valmistelemiensa suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutukset, jos niiden toteuttamisella voi olla merkittäviä vaikutuksia mm. ihmisiin, luontoon ja sen monimuotoisuuteen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan tai luonnonvaroihin. Ympäristöarvioinnista vastaa ohjelmasta vastuussa oleva viranomainen, tässä tapauksessa maakuntaliitto.

Ympäristövaikutusten arvioinnin tarkoituksena on tuottaa lisätietoa valmisteluprosessiin sekä arvioida tuotettuja dokumentteja ympäristönäkökulmasta. Arviointia tehdään rinnakkain ohjelman laatimisen kanssa, siten että ohjelman valmistelijat saavat palautetta jo työn tekemisvaiheessa. Ympäristöarviointi tehdään osana muuta valmistelua ennen suunnitelman hyväksymistä.

Ympäristövaikutusten arvioinnin tarkoituksena on myös lisätä tietoa maakuntaohjelmasta ja tarjota mahdollisuus osallistua suunnitelman laadintaan. Osallistumisen ja vuorovaikutuksen lähtökohtia kuvataan jäljempänä.

Ympäristövaikutusten arviointiprosessi tehdään siten, että vaikutusten arviointisuunnitelmasta käydään keskustelua maakunnallisen SOVA –työryhmän kanssa, jossa on jäseninä alueellisten viranomaisten edustajat. Tarkoitus on, että SOVA-ryhmä myös osallistuu itse arvioinnin tekemiseen. Myös maakuntaohjelman strategisista painopisteistä vastaavat virkamiehet ja heidän vetämänsä työryhmät kytetään mukaan arviointiprosessiin.

SOVA –työryhmän ensimmäinen kokous, jossa käsitellään ja hyväksytään maakuntaohjelman ympäristövaikutusten arviointisuunnitelma, toimii samalla SOVA asetuksen 5 §:n mukaisena viranomaisneuvotteluna ja kokouspöytäkirja edellä mainitun 5 §:n mukaisena kokousmuistiona.

Arvioitavat vaihtoehdot, toimenpidekokonaisuudet ja kärkihankkeet täsmentyvät maakuntaohjelman laadintaprosessin aikana. Arviointisuunnitelma sekä SOVA-ryhmän kokouspöytäkirjat viedään maakuntaliiton nettisivulle, josta yhteistyökumppaneilla ja kansalaisilla on mahdollisuus seurata ja kommentoida maakuntaohjelman laadintaprosessin ja vaikutusten arvioinnin etenemistä. Maakuntaohjelman luonnos ja sen ympäristöselostuksen luonnos laitetaan SOVA-lain mukaisesti nähtäville ja kommentoitavaksi.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa analysoidaan sanallisesti ja yhteenvetotaulukkoja hyväksi käyttäen maakuntaohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden todennäköisiä ympäristövaikutuksia. Ohjelman ilmastotavoitteita, -toimenpiteitä ja -mittareita käydään läpi myös maakunnan ilmastoasiantuntijaryhmässä. Ilmastonäkökulma ja hiilineutraalisuustavoitteet on tarkoitus kytkeä voimakkaasti mukaan maakuntaohjelmaan.

Suunnitelmaprosessin aikana tullaan pohtimaan erilaisia sisällöllisiä vaihtoehtoja, mutta varsinaisessa ympäristöselostuksessa on perinteisesti arvioitu vain nykytilan mukaista kehitystä (= suunnitelmaa ei laadita) ja suunnitelman toteutumisesta seuraavaa kehitystä. Todennäköistä on kuitenkin, että suunnitelma toteutuu vain osittain, ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa pyritään mahdollisuuksien mukaan tarkastelemaan myös osittaisen toteutumisen vaikutuksia.

Maakuntaohjelman ympäristövaikutusten arvioinnin lopputulos esitetään ympäristöselostuksessa, joka on osa maakuntaohjelmaa. Ympäristöselostuksessa esitetään SOVA-lain mukaisesti arvio ohjelman toteuttamisen keskeisistä vaikutuksista:

- ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen
- luonnon monimuotoisuuteen, eliöstöön, kasvillisuuteen, maaperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon
- yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön
- luonnonvarojen hyödyntämiseen
- em. tekijöiden välisiin suhteisiin

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös kestävä kehityksen, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä sosiaalisen yhdenvertaisuuden edistämiseen. Kun sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutuksia arvioidaan ohjelman valmisteluvaiheessa, voidaan ohjelman vaikuttavuutta parantaa, kun toimia voidaan suunnata paremmin esimerkiksi huomioimaan koko väestön potentiaali.

SOVA-asetuksen 4 §:n (Ympäristöselostuksen sisältö) mukaisesti tarkastellaan myös niitä toimenpiteitä, joilla aiotaan ehkäistä, vähentää tai poistaa mahdollisimman kattavasti

ohjelman toteuttamisesta ympäristölle aiheutuvat merkittävät haitalliset vaikutukset sekä kuvataan ohjelman seuranta.

4 Osallistuminen ja vuorovaikutus

Osallisilla ja viranomaisilla on mahdollisuus ottaa kantaa ja vaikuttaa maakuntaohjelman ja sen ympäristövaikutusten arvioinnin sisältöön valmisteluprosessin aloitusvaiheessa ja ohjelmaluonnoksen valmistuttua.

Maakuntaohjelman laadinnan ja ympäristöarvioinnin käynnistymisestä kuulutetaan maakuntaliiton ilmoitustaululla ja maakuntaliiton kotisivulla sekä maakuntahallituksen päättämässä ilmoituslehdissä. Lisäksi eri yhteyksissä asiasta tiedotetaan suoraan keskeisille yhteistyö- ja intressitahoille. Maakuntaohjelman laadinnan etenemistä voi seurata ja kommentoida maakuntaliiton kotisivulta, osoitteesta: www.esavo.fi/maakuntaohjelma. Yhteyttä voi ottaa myös suoraan ohjelman laatijoihin.

Ensimmäinen mahdollisuus kannanottoihin on marras-joulukuussa 2024, jolloin ilmoitetaan maakuntaohjelman laatimisen aloittamisesta sekä asetetaan ympäristövaikutusten arviointisuunnitelma nähtäville maakuntaliiton kotisivulle.

Laajempi lausunto- ja kuulemiskierros pidetään maakuntaohjelmaluonnoksen ja sen ympäristöselostuksen valmistuttua elo-syyskuussa 2025. Tällöin järjestetään myös laaja lausuntokierros. Ohjelmaluonnoksen ja ympäristöselostuksen nähtäville asettamisesta sekä mahdollisuudesta mielipiteen esittämiseen noudatetaan SOVA-lain säädöksiä.

Maakuntaohjelman hyväksymisestä tiedotetaan hallintolain 62 § mukaisesti. Hyväksymispäätöksestä käy ilmi, miten ympäristöselostus ja ohjelman valmistelun aikana saadut mielipiteet ja lausunnot on otettu huomioon. Päätös sekä maakuntaohjelma asetetaan nähtäville ja toimitetaan tiedoksi Suomen ympäristökeskukselle sekä julkaistaan sähköisesti.

5 Seuranta

Maakuntaohjelmassa asetetaan myös määrällistä ja laadullista seuranta varten tarvittavia tavoitteita ja niitä mittaavia mittareita. Ohjelman etenemistä seurataan tavoitteiden ja mittareiden valossa. Mittareiden tulee kuvata monipuolisesti alueen kehitystä ja aluekehittämisen tavoitteiden edistymistä. Maakuntaohjelman laadinnassa tulee käyttää ainakin sellaisia vaikuttavuustavoitteita ja mittareita, jotka kuvaavat:

1. Alueiden taloutta ja kilpailukykyä
2. Työmarkkinatilannetta
3. Väestönkehitystä ja hyvinvointia
4. Sosiaalista osallisuutta
5. Vähähiilistä taloutta ja kasvihuonekaasupäästöjen kehittymistä
6. Ympäristön tilaa (ml. luonnon monimuotoisuus)

Käytettävät mittarit, samoin kuin niiden seurantatapa tarkentuvat ohjelmatyön edetessä.

6 Aikataulu

Maakuntaohjelmaa laaditaan seuraavan aikataulun mukaisesti, siten että maakuntavaltuusto voisi sen hyväksyä syyskokouksessaan 2025.

Toimenpide	Ajankohta
Maakuntahallitus päättää ohjelman laatimisen aloittamisesta.	lokakuu 2024
SOVA-ryhmä ja maakuntahallitus käsittelevät ympäristövaikutusten arviointisuunnitelman.	marraskuu 2024
Maakuntaohjelman laatimisesta kuulutetaan liiton viraston ilmoitustaululla, verkkosivuilla ja lehdissä. Ympäristövaikutusten arviointisuunnitelma on nähtävillä maakuntaliiton ilmoitustaululla ja kotisivuilla.	marras-joulukuu 2024
Ohjelmasisältöjen valmistelu, vaikutusten arviointi.	marraskuu 2024-elokuu 2025
SOVA-ryhmä arvioi ohjelman vaikutuksia.	elokuu 2025
Maakuntahallitus käsittelee maakuntaohjelman 1. luonnoksen ja ympäristöselostuksen luonnoksen.	elokuu 2025
Ohjelmaluonnos ja ympäristöselostuksen luonnos julkisesti nähtävillä ja lausuntokierroksella.	elo-syyskuu 2025
SOVA-ryhmä käsittelee saadun palautteen.	toukokuu 2025 ja syyskuu 2025
Maakuntahallitus käsittelee 2. ohjelmaluonnoksen.	lokakuu 2025
Maakuntavaltuusto hyväksyy maakuntaohjelman ja siihen sisältyvän ympäristöselostuksen, ohjelman hyväksymisestä kuulutetaan ja hyväksymispäätös asetetaan nähtäville.	marras-joulukuu 2025

7 Lisätietoja ja yhteystiedot

Maakuntaohjelman laatimisesta vastaa Etelä-Savon maakuntaliiton kehittämissyksikkö:

Etelä-Savon maakuntaliitto
Mikonkatu 5
50100 MIKKELI

Kotisivut: www.esavo.fi/maakuntaohjelma
Sähköposti (virallinen): [kirjaamo\(at\)esavo.fi](mailto:kirjaamo(at)esavo.fi)
Sähköposti (henkilö): [etunimi.sukunimi\(at\)esavo.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)esavo.fi)

Kehittämisjohtaja Merja Olenius (p.040 629 7210)
- maakuntaohjelmajohdon johto

Ohjelmapäällikkö Jyrki Kuva (p. 040-757 6698) ja
Ennakointiasiantuntija Hanna Kautiainen (p. 044 770 0519)
- maakuntaohjelman laadinnan koordinointi ja asiakirjan kokoaminen

Ympäristöpäällikkö Sanna Poutamo (p. 040-724 9618)
-ympäristövaikutusten arviointi

Lisätietoja löytyy maakuntaliiton kotisivulta: www.esavo.fi/maakuntaohjelma.

Maakunnallisen SOVA-ryhmän kokoonpano

Etelä-Savon ELY-keskus

- Pirjo Angervuori
- Elina Helttunen
- Jaana Leppänen
- Satu Karjalainen

Pohjois-Savon ELY-keskus, Liikenne ja infrastruktuuri –vastuualue

- Katri Mattelmäki

Pohjois-Savon ELY-keskus, Järvi-Suomen kalatalouspalvelut

- Teemu Hentinen

Suomen metsäkeskus, Kaakkoinen alue

- Jani Salomaa

Itä-Suomen aluehallintovirasto

- Anne-Kaarina Lyytinen

Etelä-Savon maakuntaliitto

- Sanna Poutamo